

N:o 123.

Af herr S. T. Palme, angående rätt till delaktighet i barnmorskornas pensionsanstalt m. m.

Reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt stadgar i 2 § skyldighet till delaktighet för barnmorska, på visst sätt kvalificerad samt fast anställd hos kommun eller å barnbördshus mot åtnjutande af årslön ej understigande 200 kronor. Rätt till delaktighet stadgas i 3 § dels för barnmorska, som på samma sätt är fast anställd, ehuru med andra ålderskvalifikation, dels för annan legitimerad barnmorska, som af kommun anställts mot bestämd ersättning för hvarje förrättning, så framt hon af anstaltens styrelse pröfvas af denna kommunala anställning hafva en årsinkomst, ej understigande 200 kronor, och icke uppnått en lefnadsålder af 50 år».

Enligt uppgifter, lämnade af Riksförsäkringsanstalten, hvilken jämlikt 1904 års Riksdags beslut förvaltar pensionsanstalten, äro, fränsetd anställning å barnbördshus, följande städer i saknad af barnmorskor, anställda mot bestämd årslön, nämligen Stockholm, Uppsala, Eskilstuna, Linköping, Norrköping, Malmö, Lund, Göteborg, Lidköping, Örebro och Gefle. I Stockholm är så ordnadt, att stadens hälsovårdsnämnd utser vissa barnmorskor, hvilka hafva att mot en ersättning af 12 kronor för hvarje förrättning tillhandagå fattiga barnaföderskor. Hvad öfriga omförmälda städer angår äro i dessa icke några särskilda barnmorskor för ändamålet utsedda, utan af stadens medel utbetalas, med undantag af Lund och Lidköping, viss på förhand bestämd ersättning växlande mellan 8 och 12 kronor, för lämnadt

förlossningsbiträde åt medellös barnaföderska, som äger vända sig till den inom staden boende barnmorska, hon önskar anlita. För Lund och Lidköping finnes ej någon taxa fastställd. Medellösa barnaföderskor använda i Lund i stor utsträckning därvarande länslasarettis barnbördshus, hvarest vården är afgiftsfri. I särskilda fall har dock fattigvårdsstyrelsen i Lund beviljat medel till ersättning åt barnmorska. I Lidköping utbetalas ersättning efter för hvarje fall afgifven räkning. Någon kommunal anställning af barnmorskor kan således icke sägas förekomma i ofvan uppräknade städer. Helsingborgs stad har innevarande år beslutat pensionera de nu där anställda stadsbarnmorskorna samt att i stället för anställande af nya stadsbarnmorskor utbetala ersättning för hvarje gång åt inom staden bosatt barnmorska, som biträdt vid förlossning af medellös barnaföderska. I afseende å Gefle torde böra nämnas, att för förstaden Strömsbro anställts en särskild barnmorska mot bestämd årslön med skyldighet att tillhandagå fattiga barnaföderskor.

Under år 1905 utbetalades i dessa städer följande belopp:

	Sammanlagda ersättningsbelopp	Antal barnmorskor, som bekomma ersättning
Stockholm.....	5,639	56
Uppsala.....	141	4
Eskilstuna	268	8
Linköping.....	400	6
Norrköping.....	270	10
Malmö.....	670	26
Lund	—	—
Göteborg	904	37
Lidköping.....	50	1
Örebro.....	470	8
Gefle	604	14

Under sagda år uppgick den ersättning, som i Stockholm utbetalades, till 200 kronor eller därutöfver för allenast 8 barnmorskor, men i öfriga städer kunde ingen af här afsedda barnmorskor komma upp till reglementets minimum af 200 kronor. För flertalet har ersättningen understigit 100 kronor, och samma förhållande rådde under år 1904, af hvars statistik jag jämväl tagit del.

Att reglementets bestämmelser äro ganska stränga framgår jämväl af de statistiska uppgifterna rörande samtliga legitimerade barnmorskor.

Enligt till riksförsäkringsanstalten år 1906 inkomna uppgifter fanns följande antal barnmorskor, nämligen

med anställning hos kommun eller å barnbördshus	2,109
med allenast enskild praktik	732
eller tillsammans	<u>2,841</u>

Af dessa uppgåfvos endast 1,401 vara i den ålder och hafva sådana löneförmåner, att de uppfyllede de i reglementet uppställda villkoren för erhållande af inträde såsom delägare i pensionsanstalten. De öfriga voro uteslutna antingen emedan de uppnått åldersgränsen, 50 år, eller emedan deras löneförmåner icke uppgingo till föreskrifvet belopp eller emedan de allenast hade enskild praktik.

Att sålunda vid pass hälften af samtliga legitimerade barnmorskor i vårt land skola vara förhindrade att inträda i pensionsanstalten, synes mig ur många synpunkter mindre lämpligt. Framst synes detta uteslutande ingalunda öfverensstämma med skäligen omtanke beträffande en stor kår af samhällsmedlemmar, hvilka, ofta under synnerligen knappa lefnadsvillkor, förrätta en nödvändig, alltmera fordrande samhällstjänst. Å andra sidan gör samhället sig själf en otjänst genom att icke på allt sätt söka bidraga att höja denna kårs ställning. Alltmera blifva de kurser utvidgade, som för barnmorskans utbildning påfordras, alltmera stränga blifva de hygieniska fordringarna på verksamhetens utöfning. Men dessa ökade fordringar måste motsvaras af en förbättrad ekonomisk ställning, för så vidt icke bristen på öfverensstämmelse därvidlag skall inverka menligt icke blott på barnmorskan själf utan ock på det samhälle, som behöfver hennes tjänst. Därtill kommer den omständigheten, som icke är utan vikt, att en barnmorska, som icke är berättigad till pension, måhända tvingas att fortsätta utöfningen af sitt yrke till högre ålder än som för samhället kan vara lämpligt. Om nu ett väsentligt steg till dessa olägenhetens afhjälpande och särskildt till förbättring af barnmorskornas ekonomiska ställning skulle kunna tagas genom en utsträckning af rätten till inträde i pensionsanstalten, vore det därmed förbundna relativt obetydliga statsbidraget, enligt mitt förmenande, en synnerligen samhällsgagnelig utgift. Genom en utsträckning af rätten till inträde i pensionsanstalten vunnes äfven den fördelen, att anstalten skulle räkna flera delägare, hvarigenom de försäkrings-

tekniska beräkningarna blefve mindre underkastade tillfälliga fluktuationer, och därmed pensionerna jämnare.

Riksförsäkringsanstalten framhåller också, att det synes »böra tagas under öfvervägande, huruvida icke vore ändamålsenligt att tillträde till pensionsanstalten bereddtes samtliga i riket legitimerade praktiserande barnmorskor. Samma skäl, som föranledt statsmakterna att vidtaga åtgärder för pensionering af de kommunalt anställda barnmorskorna eller rättare en del af dessa, äga sin giltighet äfven beträffande öfriga praktiserande barnmorskor. Från hälsovårdens synpunkt är af lika vikt, att de enskildt praktiserande barnmorskorna hafva tillfälle att förskaffa sig en lifränta eller pension, så att de icke alltför långt in på ålderdomen behöfva fortsätta utöfningen af sitt yrke.»

Att sålunda bereda tillfälle för alla barnmorskor, jämväl för de enskildt praktiserande, att vinna inträde i pensionsanstalten är ingalunda någon ny tanke, utan var redan det till 1895 års Riksdag afämnade kungliga förslaget byggdt på denna mera vidsynta grundsats. Och Riksförsäkringsanstalten framhåller: »Af gjorda uttalanden under de förberedande arbetena till det förslag till beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, som af Kungl. Maj:t framlades för Riksdagen år 1904 och hvilket af Riksdagen godkändes, framgår ock, att man velat så anordna pensioneringen, att i pensionsanstalten skulle så småningom kunna intagas äfven enskildt praktiserande och med dem enligt pensionsreglementet likställda barnmorskor, utan att några större ändringar behöfde vidtagas i afseende å sättet för pensioneringens anordning.»

Emellertid är det gifvet att vissa betänkligheter kunna uppställas. Främst gäller det att afgöra, om för de nya grupper af barnmorskor, som enligt min mening borde beredas rätt till inträde i anstalten, skulle utgivas statsbidrag eller icke. För närvarande utgår statsbidraget med 10—25 kronor för hvarje delägare, beroende på de årsinsättningar som af barnmorskan ensam eller tillsammans med kommunen insättes.

Enligt 1906 års berättelse voro nedanstående af pensionsanstaltens delägare berättigade till statsbidrag med nedan upptagna belopp:

100 berättigade hvardera till	10 kronor
1 berättigad	» 12 »
7 berättigade hvardera	» 15 »
237	» » » 20 »

Transport 345

1	berättigad	till	21	kronor
2	berättigade hvardera	»	22	»
2	»	»	24	»
525	»	»	25	»
			<hr/>	
875 berättigade sammanl.		till	19,095 kronor	

Af de förut såsom till delägareskap berättigade 1,401 hade sålunda 875 begagnat sig af de förmåner, som pensionsanstalten erbjuder. Om ett proportionellt förhållande kunde anses antagligt beträffande hela kåren, skulle hela antalet af anstaltens delägare ungefär fördubblas och statsanslaget äfvenledes fördubblas, hvadan hela den statsutgift, hvarmed man skulle vinna samtliga här afsedda fördelar, skulle belöpa sig till mindre än 20,000 kronor om året.

Skulle emellertid anses, att staten för de nyberättigade delägarne i anstalten icke borde vidkännas samma utgift som för dem, som jämlikt nuvarande reglementet äro skyldiga eller berättigade att vinna delägareskap, kan exempelvis statsbidraget för de nya kategorierna nedsättas med större eller mindre belopp. I hvarje fall ägde dessa nya kategorier, såsom Riksförsäkringsanstalten framhåller, den väsentliga fördelen att få tillfälle »att, för erhållande af pension eller lifränta vid viss ålder, insätta sina besparingar i en anstalt, som icke vore anlagd på vinst och till hvars förvaltningskostnader de icke behöfde bidraga».

En annan invändning mot ifrågavarande utsträckning är, att mången skulle kunna tänkas vilja begagna sig af pensionsanstaltens fördelar utan att längre praktisera. Man har påvisat, att en och annan barnmorska ingår gifte och därvid öfvergifver praktiken. Att en sådan f. d. barnmorska icke borde få vinna inträde synes mig uppenbart, men olägenheten häfves om vid reglementsändringen stadgas, att utsträckningen skall gälla endast i full utöfning af sitt kall varande barnmorska, och är det ingalunda svårt att uppställa betryggande villkor, exempelvis intyg om att hafva biträdt med ett visst minsta antal förlossningar under ett år.

Stockholms stads hälsovårdsnämnd har i skrifvelse, som genom öfverståthållareämbetet den 26 januari 1906 öfverlämnats till Konungen, fram-

hållit, att enligt gällande nådiga reglemente för barnmorskornas pensionsanstalt af den 31 december 1904 de barnmorskor, som ej vore anställda mot viss årslön, utan endast ägde att af kommun uppbara bestämd ersättning för hvarje förrättning — en anordning, som förekomme i flere af rikets större städer — hade mycket ringa utsikt att blifva delaktiga af de förmåner, som med pensionsanstalten afsetts. Endast om deras årsinkomst af sådana förrättningar, som ersattes af kommunen, uppginge till 200 kronor, kunde de erhålla inträde i anstalten. Men om under ett eller annat år denna årsinkomst nedginge, äfven med ett aldrig så obetydligt belopp, något som ytterst lätt kunde inträffa, då särskildt i de större städerna konkurrensen på detta område ofta vore mycket stor, förlorade de sin delägarerätt, så framt de icke i 12 år varit delägare i anstalten. Det ena året kunde de alltså vara i åtnjutande af denna förmån, det andra icke, ett förhållande som med fullt skäl kunde betecknas såsom högst oegentligt. Härtill komme, att de förlossningar, för hvilka inom de större stadskommunerna ersättning betalades, fördelade sig på så många barnmorskor (i Stockholm år 1903 på 53 och år 1904 på 58), att endast ett ringa fåtal nådde upp till det minimibelopp, 200 kronor, som berättigade dem till inträde i pensionsanstalten.

De uppoffringar, statsverket iklädt sig för att bereda en del barnmorskor ett ringa stöd på ålderdomen, kunde således särskildt barnmorskorna i Stockholm nästan alls icke komma i åtnjutande af, hvadan det syntes vara synnerligen behjärtansvärdt, att någon åtgärd kunde vidtagas för åstadkommande af en ändring i detta förhållande.

Af stor vikt syntes det framför allt vara, att barnmorska, som en gång erhållit inträde i anstalten, finge där kvarstanna, så länge hon själf betalade sina årsavgifter.

Utän tvifvel vore det äfven till stort gagn för hela landet, om alla barnmorskor, således jämväl de enskildt praktiserande, finge rätt att inträda i pensionsanstalten.

Då de förmåner, som det nya pensionsreglementet afsett bereda rikets barnmorskor, således syntes endast i mycket begränsad omfattning kunna komma dem till godo, hade Stockholms stads hälsovårdsnämnd med hänsyn till frågans stora vikt såväl för barnmorskorna som för de större kommunerna och äfven för hela landet funnit sig föranlåten att i underdånighet anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ändring lämpligen kunde vidtagas i nu gällande nådiga reglemente för barnmorskornas pensionsanstalt, i syfte att rätten för barnmorska att

vinna inträde i och kvarstå i anstalten erhöle en vidsträcktare omfattning än nu vore förhållandet.

Riksförsäkringsanstalten säger därom:

»Visserligen äga de barnmorskor, som på sätt nämnts måste lämna pensionsanstalten, rätt att utbekomma sina på egna insatser grundade tillgodohafvande hos anstalten med därå upplupen ränta, men för dem inbetalda kommunbidrag äfvensom lämnadt statsbidrag komma dem icke till godo utan tillfalla pensionsanstaltens säkerhetsfond.»

»Bestämmelsen kan ock leda till åtskilliga oegentligheter. Om t. ex. en delägare i pensionsanstalten på grund af sjukdom eller för hälsans vårdande är tvungen att lämna sin anställning, måste hon utträda ur pensionsanstalten. Erhåller hon sedan efter tillfrisknandet åter kommunal anställning mot årslön af 200 kronor och har hon då icke uppnått en lefnadsålder af 45 år, är hon skyldig att ånyo inträda i pensionsanstalten. Hon får då börja med nya insättningar utan rätt att tillgodoräkna sig sin föregående delaktighet i anstalten. Med hänsyn till statsbidraget uppstår ock en oegentlighet. Har hennes första delaktighet i anstalten omfattat något eller några år, har för denna tid utgått statsbidrag. Efter hennes förnyade inträde i anstalten utgår ånyo statsbidrag och skall utbetalas för henne under 20 år, under förutsättning att hon så länge bibehåller sin delaktighet i anstalten.»

»Det synes riksförsäkringsanstalten på grund häraf vara i hög grad önskvärdt, att förevarande bestämmelse ändras därhän, att barnmorska, som en gång vunnit inträde i pensionsanstalten, berättigas att däri kvarstå, oaktadt hon icke längre innehar sådan anställning, som medför tillträde till anstalten, likväl under förutsättning att hon själf vederbörligen inbetalar stadgad årsafgift.»

Riksförsäkringsanstalten, som håller före, att de enskildt praktiserande barnmorskorna icke ännu böra beredas rätt att inträda i anstalten, anser att för sådan i anstalten kvarstående, men kommunal anställning saknande barnmorska, statsbidraget icke må utgå. Jag anhåller emellertid att få hänvisa till mina förut gjorda uttalanden såsom skäl till, att jag icke kan omfatta den af riksförsäkringsanstalten uttalade meningen.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, tillåter jag mig vördsamt hemställa, att Riksdagen för sin del ville besluta,

att samtliga legitimerade barnmorskor i riket, hvilka icke uppnått en lefnadsålder af 50 år och hvilka på sätt Konungen bestämmer styrka sig fortfarande utöfva sitt kall, måtte berättigas att såsom delägare inträda i barnmorskornas pensionsanstalt.

Skulle Riksdagen icke anse sig kunna bifalla denna af mig nu gjorda framställning, tillåter jag mig alternativt hemställa, att Riksdagen för sin del ville besluta,

att samtliga legitimerade barnmorskor i riket, hvilka icke uppnått en lefnadsålder af 50 år, och hvilka på sätt Konungen bestämmer styrka sig fortfarande utöfva sitt kall, måtte berättigas att såsom delägare inträda i barnmorskornas pensionsanstalt, dock utan rätt till statsbidrag för andra än dem, som jämlikt nu gällande reglemente äro därtill berättigade, samt

att delägare i pensionsanstalten, som innehaft, men icke vidare innehar sådan anställning, som medför skyldighet eller rätt till delägareskap, berättigas att, i anstalten kvarstå, därest hon fortfarande erlägger stadgad årsafgift, dock utan rätt för henne att för den tid, nämnda förhållande är för handen, komma i åtnjutande af bidrag af statsmedel till pensionering, så framt hon icke efter vunnen delaktighet i anstalten

under sammanlagdt tolf år innehaft anställning, hvarom förut nämnts.

Stockholm den 26 januari 1908.

Sven Palme.

I motionens syfte instämma:

Knut Kjellberg.

Curt Wallis.
